

**BOSHLANG‘ICH SINFI ONA TILI VA O‘QISH
SAVODXONLIGI DARSLARIDA ILMIY-OMMABOP
MAQOLALARNI O‘RGATISHNING METODIK
IMKONIYATLARI**

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.9.09.034>

Abdullayeva Feruza Nurilloevna
Buxoro davlat universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang‘ich sinfi o‘qish kitoblardagi ilmiy – ommabop maqolalarda asosan o‘quvchilarning bilishi zarur hisoblangan ilmiy manbalar, tarixiy shaxslar faolyati, ularning buyuk kashfiyotlari yoxud ko‘pgina sohalarda erishilgan fan va texnika yutuqlari o‘quvchilar tushunchasiga moslab bayon qilinadi.

Kalit sozlar: ilmiy-ommabop, boshlang‘ich, o‘qish, darslik, maqola, bola, ta‘lim, tarbiya

**МЕТОДИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ
НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫХ СТАТЕЙ НА УРОКАХ
РОДНОГО ЯЗЫКА И ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В
НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ**

Абдуллаева Феруза Нурилловна
Преподаватель Бухарского государственного университета

Аннотация: научно-популярные статьи в хрестоматии для начальных классов в основном описывают научные источники, деятельность исторических деятелей, их великие открытия или научно-технические достижения во многих областях, которые считаются необходимыми для знания учащимися, в соответствии с пониманием учащихся.

Ключевые слова: научно-популярное, начало, чтение, учебник, статья, ребенок, образование, воспитание.

**METHODOLOGICAL POSSIBILITIES OF TEACHING
SCIENTIFIC AND POPULAR ARTICLES IN ELEMENTARY
SCHOOL MOTHER TONGUE AND READING LITERACY
CLASSES**

Abdullayeva Feruza Nurilloevna,
Teacher of Bukhara State University

Annotation: popular science articles in the reader for elementary grades mainly describe scientific sources, the activities of historical figures, their

great discoveries or scientific and technological achievements in many areas that are considered necessary for students' knowledge, in accordance with students' understanding.

Key words: popular science, beginning, reading, textbook, article, child, education, upbringing.

Jamiyat taraqqiyotida yosh avlod ta'lim-tarbiyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Bunda avvalo, maktabning boshlang'ich sinf o'quvchilariga, jumladan, o'qish kitoblariga e'tibor muhim rol o'ynaydi. Mustaqillik yillarida ta'limga berilayotgan e'tibor kelajakka e'tibor davlat dasturi darajasiga ko'tarilgani e'tirofga loyiq. Hozirgi kunda ta'limda rivojlangan mamalakatlar tajribalardan foydalanilmoqda. Darslikning ham yangidan yangi avlodlari nashr etilaveradi. Yangiliklarni ta'lim jarayoniga olib kirish va joriy etish bugungi kun o'qituvchilarning vazifasi hisoblanadi. O'qish darslari atrof – muhit, insoniy munosabatlar, vatanning o'tmishi va hozirgi kundagi va hozirgi kundagi hayoti, unda insonlarning o'rni haqidagi o'quvchilar bilimlarini kengaytiradi, dunyoqarashlarining shakllanishiga, ma'naviy – axloqiy tarbiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Natijada o'quvchilarda ijobiy – axloqiy sifatlar shakllana boshlaydi, vatanparvarlik, vatanga muhabbat, insonparvarlik hislari rivojlanadi.

Ilmiy-ommabop maqola va matnlar ifodasi har bir sinfdan o'ziga xos talqin ega. Ilmiy - ommabop maqolalarni o'rganishda pedagogik texnologiyalarning barcha interfaol usullaridan keng foydalanish mumkin. Faqat bunda ijtimoiy real voqelik, ijtimoiy hayotdagi hozirjavoblik hissi ustunligiga ko'ra, ma'lumotlar yangilanib, almashtirib borilishini e'tibordan soqit qilmaslik zarur. Ilmiy – ommabop matn va maqolalar o'quvchilarni yoshlikdan zamonga hamnafas, ilmiy – ijtimoiy ahamiyatga ega dolzarb mavzularni anglashlarida muhim rol o'ynaydi. Turli mavzudagi ilmiy - ommabop matnlar va maqolalarni endilikda boshlang'ich sinf o'quvchilari darsda o'rganish, unga ijodiy munosabat bildirish, tahlil qilishga odatlanganlar. 1-4-sinf o'qish kitoblarida ilmiy – ommabop matn va maqolalarni mavzu mundarijasi tobora ortib bormoqda.

Boshlang'ich ta'limda ona tilning vazifasi bolaning nutqiy ko'nikmalarini meyor asosida shakllantirishdan iboratdir. Buning uchun bolada fikrni ifodalash malakasini oshirish, lug'aviy birlik zahirasi ko'paytirib borish, so'zlarni o'zaro biriktirish, gap tuzishga o'rgatish va shu bilan birga, o'z fikrini yozma shaklda to'g'ri yozishga o'rgatishdan iborat. Boshlang'ich sinf o'qish darsliklaridagi ilmiy ommabop matn va maqolalar orqali o'quvchilarda badiiy estetik zavq uyg'otadi. Bunday maqolalardagi fikr bolaga tez ta'sir qiladi. O'qish kitoblaridagi ilmiy-ommabop matn va maqolalar o'quvchida tafakkur hosil qilishning asosiy ifodasi hisoblanadi.

Ilmiy-ommabop maqolalarni o'qitishdan asosiy maqsad: o'quvchilarga tabiat, kishilar mehnati va ijtimoiy hayoti haqida muayyan bilim, bolalarni kitob bilan mustaqil ishlashga va unda aniq bilim olishga

olishga o'rgatishdan iborat. Boshlang'ich sinf o'qish kitoblaridagi ilmiy ommabop maqolalarda asosan o'quvchilarning bilishi zarur hisoblangan ilmiy manbalar, tarixiy shaxslar hayoti faolyati, ularning buyuk kashfiyotlari yoxud ko'pgina sohalarda erishilgan fan va texnika yutuqlari o'quvchilar tushunchasiga moslab bayon qilinadi. Boshlang'ich sinf o'qish kitoblaridagi ilmiy-ommabop maqolalar har bir sinf o'quvchilarining yosh xususiyatiga qarab turli mavzu ko'rinishida aks etadi. Bunday maqolalar har bir sinf o'quvchilarning yosh xususiyatiga qarab turli mavzu ko'rinishida aks etadi. Bunday maqolalar nazariy ma'lumotlar, aniq ilmiy manbalar asosida o'quvchilarga moslab hikoya qilinadi, tarixiy shaxs yoxud, voqelik haqida ijtimoiy hayotdagi muhim hodisalar to'g'risida mushohada yuritiladi, ibratomuz, ma'rifiy saboq vazifasini o'taydi. Boshlang'ich sinf o'qish kitoblarida tarixiy shaxslar, buyuk allomalar haqida alohida mavzularning bag'ishlangani diqqat sazovor albatta. Shu bilan mazkur darsliklarda boshlang'ich sinf o'quvchilarning yosh doirasi asosida turli xildagi mavzularga oid maqolalar alohida ahamiyatga ega. Bunda darsliklarda keltirilgan tabiat mavzusiga bag'ishlangan maqolalar boshlang'ich sinf o'quvchilarni tabiatdagi hodisalar, fasllar almashinuvi, o'lkamizga kirib keladigan har bir faslning o'ziga xosligi, unda o'tkaziladigan bayramlar tushuntiriladi.

Boshlang'ich sinf o'qish kitoblari esa o'z mohiyati e'tibori bilan o'quvchi ta'lim-tarbiyasiga xizmat qiladi. Jumladan, ilmiy ommabop matn va maqolalar orqali ham nazariy ma'lumot, ilmiy mushohadalar bayon qilinadi, ham o'quvchida badiiy estetik zavq uyg'otadi. Bunday maqolalardagi fikr bolaga tez ta'sir qiladi, muhim voqealar, hayotiy dalillar, yetuk tarixiy shaxslar to'g'risidagi fikrlar, rivoyat va hikmatlar yosh avlod tafakkurini shakllantirishga asos bo'ladi. Tarixiy mavzudagi maqolalarni unga mos rasmlar bilan bog'lab o'qitish kishilar ilgari baxtli hayot uchun, o'z hayotlarini yaxshilash uchun qanday kurashganliklarini tushunib yetishga yordam beradi. Boshlang'ich sinf o'qish kitoblarida o'quvchilarning eng avvalo, ilmiy-ommabop maqolalarni o'qish ko'nikmasini hosil qilish zarur. Shuningdek, ular o'qilgan maqolalar haqida mushohada yuritish, ijtimoiy dolzarb mavzular mohiyatini anglashi maqsadga muvofiq.

Ilmiy –ommabop asarlarni o'qish, o'z navbatida, muhim va o'ziga xos faoliyat turi hisoblanadi. Bunda o'quvchilarning bilimi va dunyoqarashini kengaytiradi, kundalik hayotga faol munosabat uyg'otadi, u o'quvchilarda keng qamrovli, dunyoqarash shakllanishini, tarixiy voqelarga to'g'ri munosabat bildirishni tarbiyalaydi. Vatanimizning buyuk o'tmishi, ajdodlarimizning Vatan va xalq uchun fidoyiliklar haqidagi ilmiy ommabop maqolalar o'quvchilarga ma'rifiy saboq berdi. Boshlang'ich sinf o'qish kitoblarining yangi nashrlaridagi o'ziga xos xususiyatlaridan biri ularda ilmiy-ommabop matn va maqolalarning ko'plab berilishidir. Jumladan, mustaqillik, yurt qahramonlari ulug', allomalar, hamda ma'naviyatimizning o'zanlarini belgilovchi dolzarb mavzudagi ijtimoiy

ahamiyatga ega maqolalar yosh avlod dunyoqarashida o'ziga xos burilish yasaydi, Ya'ni, ularning tafakkur, olami boyishi, shiddat bilan taraqqiy etayotgan ona-yurtimizga nisbatan faxr-iftixor uyg'onishiga zamin hozirlaydi. 1-4-sinf ona tili va o'qish savodxonligi darsliklaridagi ilmiy-ommabop maqolalar mavzusi, ifodasi, ijtimoiy, hayot yoxud ilmiy manbaalar asosida yozilganiga ko'ra o'zaro tafovutlansa-da mohiyat bir. O'quvchilarning ijtimoiy va ilmiy bilimini oshirish. Shuningdek 1-4-sinf o'quvchilari hammasi bo'lib 45ta ilmiy-ommabop matn va maqolalar o'qir ekanlar va ularga ajratilgan dars soati ham shuncha miqdorni tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mavlonova K. va boshq. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-2-qism: 3-sinfi uchun darslik. – Toshkent: “Respublika ta’lim markazi”, 2022. – 144 b.

2. Mavlonova K. va boshq. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-2-qism: 2-sinf uchun darslik. – T.: “Respublika ta’lim markazi”, 2021. – 120 b.

3. Abdullayeva F. TA'LIM TIZIMI SIFATINI OSHIRISHDA PISA VA TIMSS KABI XALQARO TADQIQOTLARNING ROLI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.

4. Nurillayevna A. F. Teaching Scientific Popular Articles in Mother Nili and Reading Literacy Courses //European journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 47-50.

5. Abdullayeva F. Methodological possibilities of organization of primary school technology lessons with pedagogical technologies //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.

6. Nurullayevna A. F. ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA ILMIY OMMABOP MAQOLALARNI O'RGATISH // БАРҚАРОРЛИК ВА ЕТАКЧИ ТАДҚИҚОТЛАР ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 406-409.

7. Kurbanova S. ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ–ЦЕЛОСТНАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА КУРБАНОВА ШОИРА НАРЗУЛЛАЕВНА, АБДУЛЛАЕВА ФЕРУЗА, ОЧИЛОВА ГО //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.

8. Курбанова Ш. Н., Абдуллаева Ф., Очилова Г. О. Педагогическая технология–целостная система образовательного процесса //новые педагогические исследования: сборник статей IV. – 2021. – С. 20.

9. Qurbonova S. N., Abdullayeva F. TARBIYA DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 1030-1035.